

Dit is een digitale voorbeeldversie
van de werkbladen voor de leerlingen.

Mail naar kiesvaardig@lerenkiezen.nl
voor de originele versie.

Via dit mailadres kunt u ook informatie aanvragen over
de docentenhandleiding en
trainingen Kies Vaardig! voor docenten en mentoren.

www.lerenkiezen.nl

KIES VAARDIG!

Klas 1/2 VMBO-TL/HAVO/VWO

Naam:

Klas:

KEUZES MAKEN

Kiezen doe je elke dag. Het begint al vanaf het allereerste moment dat je wakker wordt....stap je met je ene been uit bed of met je andere? Daar denk je niet eens meer over na. Zo zijn er een heleboel dagelijkse keuzes waar je niet over na denkt. Zou je dat wel doen, dan heb je vast veel meer tijd nodig om de dag goed door te komen.

Soms is het echter wel belangrijk dat je over je keuze nadenkt. Vooral wanneer het om grotere beslissingen gaat en wanneer je keuze ook met andere mensen te maken heeft. Het is dan heel belangrijk dat je weet dat je iets te kiezen hebt en op welke manier je kunt kiezen.

De vaardigheid om te kiezen is één van de belangrijkste vaardigheden in je leven!

WERKBLAD 1 Grote en kleine keuzes

A. Je maakt elke dag een heleboel keuzes.

Noem eens drie van deze dagelijkse kleine keuzes:

1. _____
2. _____
3. _____

B. Er zijn ook momenten in je leven dat je een grotere keuze moet maken. Vaak moet je daar langer over nadenken en zijn de gevolgen ook veel groter. Noem twee van deze grote keuzes die je al gemaakt hebt of binnen een paar jaar moet maken.

1. _____

2. _____

C. Welk beeld bij kiezen koos je als het gaat om kleine keuzes?

D. Welk beeld bij kiezen koos je als het gaat om grotere keuzes?

WERKBLAD 2 Gevolgen

A. Schrijf hieronder een keuze op die je lastig vindt om te maken. Het kan een keuze zijn die je vaker moet maken of een keuze die je maar één keer maakt.

B. Er zijn vaak verschillende dingen waaruit je kunt kiezen wanneer je voor een moeilijke keuze staat. Hieronder ga je opschrijven wat de gevolgen zijn van wat je kiest.

1. Wat zou er gebeuren als je het ene kiest?

2. En wat zou er gebeuren er als je het andere kiest?

3. En misschien is er ook nog een derde mogelijkheid waarvoor je kunt kiezen? Wat zou er dan gebeuren?

C. Ben jij verantwoordelijk voor wat er gebeurt in de situaties die je hierboven bij B1, B2 en B3 beschrijft? Leg uit.

WERKBLAD 3 Verantwoordelijkheid

Je zou kunnen zeggen dat je niet verantwoordelijk bent voor:

- Het weer
- Natuurrampen
- Dood
- Onvoorziene omstandigheden
- Fouten van anderen
- Problemen van anderen
-
-

En dat je wel verantwoordelijk bent voor:

- Wat je doet en hoe je je gedraagt
- De zorg voor jezelf
- De zorg voor anderen en je naaste omgeving
- Afspraken en verplichtingen
-
-

A. Zijn jullie het met deze onderverdeling eens?

B. Waarom wel of waarom niet?

C. Probeer met je groepje nog andere dingen bedenken waar je juist wel of niet juist verantwoordelijk voor bent. (Schijf deze op de stippelijntjes onderaan de lijstjes)

WERKBLAD 4 Dat bepaal ik toch zeker zelf!?

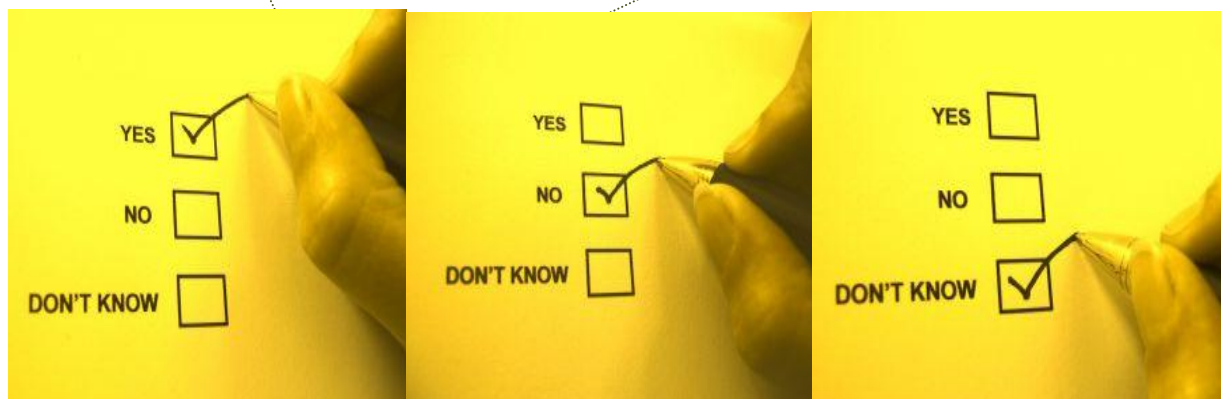
We hebben in de les onderzocht wanneer je wel zelf een keuze hebt en wanneer niet. Oftewel in welke situaties kan jij wel zelf bepalen wat er gebeurt en in welke situaties niet?

a. Noem 5 dingen in jouw leven die jij zelf bepaalt:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

b. Noem 5 dingen die je niet zelf bepaalt:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

c. Ben jij verantwoordelijk voor de dingen die je zelf bepaald? Leg uit waarom wel/niet.

WERKBLAD 5 Wat is normaal?

Net als regels zijn normen ervoor om de omgang met elkaar makkelijker te maken.

Een norm is een soort aanwijzing voor je gedrag.

Dat wil zeggen dat je weet hoe je je moet gedragen.

Regels

Bij regels spreek je af wat je moet doen. Meestal krijg je een straf of boete bij overtreding van regels.

Normen

Normen zijn vooral stilzwijgende afspraken over wat en hoe je iets doet. Als het bij je vriendinnetje of vriendje thuis de norm is dat je aan tafel mes en vork gebruikt en jij eet bij haar of hem met een lepel, dan zal je heus geen straf krijgen. Misschien word je er wel een beetje raar op aangekeken. Een belangrijk verschil tussen regels en normen is dat regels meestal op papier staan en normen niet.

Normen worden vaak per groep bepaald. Wat in de ene groep normaal wordt gevonden om te doen, kan in een andere groep niet normaal gevonden worden.

Vandaar dat je je af kunt vragen:

Wat is nu eigenlijk normaal?

A. Kan jij zelf kiezen wat normaal is? Leg uit waarom wel/niet.

B. Noem bij elke van de onderstaande situaties twee normen die bepalen hoe jij je gedraagt.

1. Wanneer je thuis bent

⇒ _____

⇒ _____

2. Wanneer je op school bent

⇒ _____

⇒ _____

3. Wanneer je op straat loopt

⇒ _____

⇒ _____

C. Beantwoord deze vragen nadat je in groepjes de oefening ‘Wat is normaal?’ hebt gedaan.
Zeg nu eens heel eerlijk: Kan jij altijd bepalen hoe je jezelf gedraagt?

D. Wanneer laat je hoe je je gedraagt afhangen van hoe anderen zich gedragen?

WERKBLAD 6 Quiz met je ouders

Met je moeder of vader ga je de quiz ‘Wat is normaal?’ spelen. De vragen daarvoor vind je op de volgende bladzijdes. Deze vragen die jij je ouders gaat stellen, slaan op situaties die met thuis te maken hebben.

- ⇒ Spreek met je ouders van te voren af wanneer je de quiz met hem of haar kan spelen. Zo kan je namelijk voorkomen dat je het spel op een moment wil spelen dat je ouders helemaal geen tijd hebben.
- ⇒ Voordat je het spel gaat spelen kan je aan je ouder(s) uitleggen dat je in de klas eenzelfde soort opdracht hebt gedaan en dat toen is gebleken dat niet iedereen dezelfde antwoorden gaf. Tijdens de les is duidelijk geworden dat wat de één normaal vindt, een ander niet normaal hoeft te vinden. De meningen van jou en je ouders over wat normaal is, kunnen ook van elkaar verschillen, of dat zo is kun je bij het spelen van de quiz ontdekken.
- ⇒ Bij het spelen van de Quiz lees je telkens een situatie voor waarbij je de vraag stelt of je moeder/vader dit normaal vindt. Je moeder of vader geeft dan antwoord.
- ⇒ Vervolgens vraag je je ze het antwoord willen uitleggen: je vraagt waarom ze de situatie normaal of niet normaal vinden.
- ⇒ De antwoorden die je moeder of vader geeft schrijf jij op.
- ⇒ Dan ga je verder met de volgende situatie.
- ⇒ Het is de bedoeling dat jij en je ouders bij het spelen van het spel zich proberen voor te stellen dat de situaties echt gebeuren.
- ⇒ Je kunt aan het eind rustig met je ouders in gesprek gaan. Wanneer ze iets anders vinden dan jij, stel dan de vraag waardoor het komt dat zij iets anders vinden. Vindt je vader of moeder iets anders belangrijk dan jij misschien?

Vraag 1

“Bij het afruimen van de tafel, loopt Rachid de keuken binnen en laat de deur hard achter zich dicht vallen.”

Is dit normaal of niet normaal? _____

Waarom? _____

Vraag 2

“De buurvrouw komt aan de deur, wanneer Annemarië net een hap van haar boterham neemt. De buurvrouw stelt een dringende vraag en kan eigenlijk niet wachten. Annemarië geeft geen antwoord, zolang ze nog eten in haar mond heeft.”

Is dit normaal of niet normaal? _____

Waarom? _____

Vraag 3

“Als Nancy van school komt, hoort ze dat er bezoek is. Uit de stemmen kan ze opmaken dat het iemand is die ze niet mag. Ze gaat regelrecht naar haar kamer en begroet niemand.”

Is dit normaal of niet normaal? _____

Waarom? _____

Vraag 4

“Er is verjaardagsvisite. Kemal komt in zijn oude spijkerbroek en afgetrapte sportschoenen”

Is dit normaal of niet normaal? _____

Waarom? _____

Vraag 5

“Nadia wil haar broer iets vragen. Hij zit op zijn kamer met de deur dicht. Zonder te kloppen komt ze binnen.”

Is dit normaal of niet normaal? _____

Waarom? _____

Vraag 6

“Diana zit aan tafel te eten. Ze staat plotseling op om haar neus te snuiten”

Is dit normaal of niet normaal? _____

Waarom? _____

Vraag 7

“Johan komt thuis en gooit zijn fiets op het grasveld omdat hij toch zo weer naar sporten moet.”

Is dit normaal of niet normaal? _____

Waarom? _____

Vraag 8

“Barbara komt later thuis dan afgesproken. Moeder spreekt haar daarop aan. Barbara liegt moeder wat voor, haar zus hoort dat en schreeuwt: Dat is helemaal niet waar!”.

Is dit normaal of niet normaal? _____

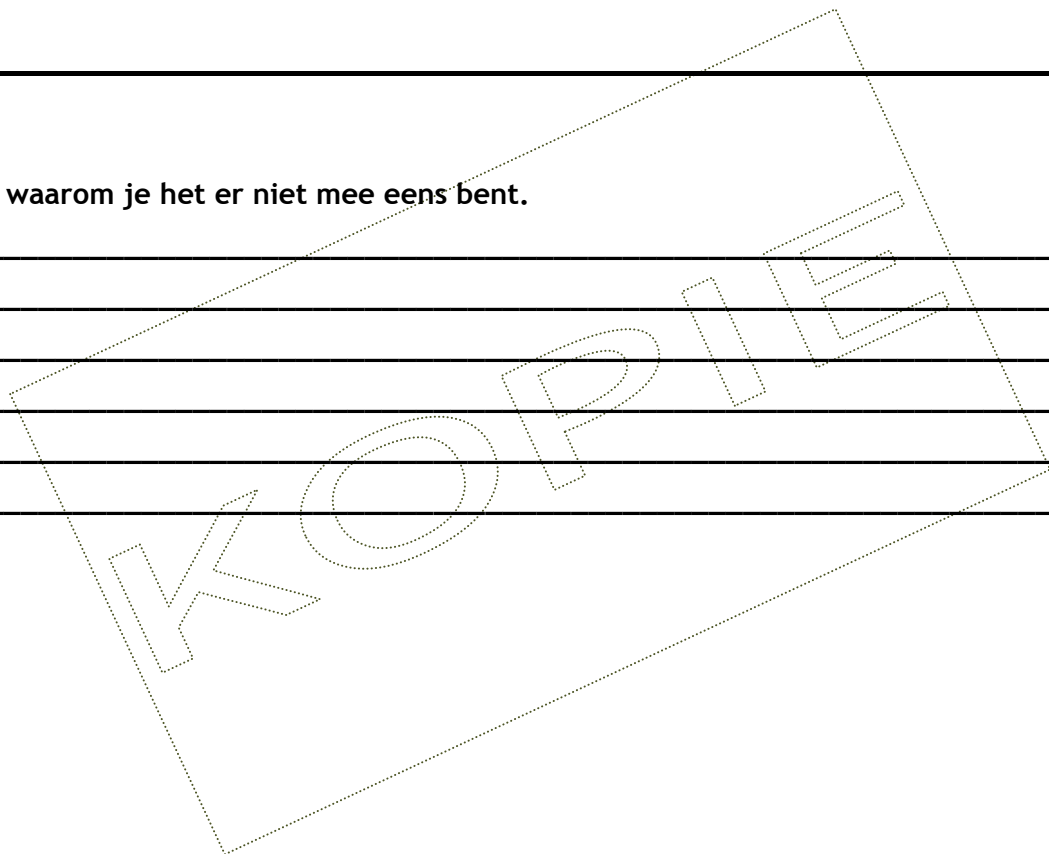
Waarom? _____

B. Bekijk nu de antwoorden van je ouders eens rustig. Ben jij het met de antwoorden eens?

C. Bij welke vragen ben je het eens? Geef de nummers van de vragen.

E. Bij welke vragen ben je het niet met je ouders eens? Geef de nummers van de vragen.

F. Leg uit waarom je het er niet mee eens bent.

WERKBLAD 7 Hindernissen

We hebben al gemerkt dat bij het maken van keuzes meerdere dingen een rol spelen. Zo heb je te maken met gevolgen, verantwoordelijkheid en wat jij en andere mensen normaal of belangrijk vinden. Vaak is het lastig om een keuze te maken omdat je hindernissen tegen komt.

Hindernissen zijn problemen die je kunt tegenkomen bij het doen van wat je wilt en dus ook bij het maken van keuzes.

Vaak hebben die problemen ermee te maken dat andere mensen iets anders normaal of belangrijk vinden dan jij.

Bijvoorbeeld: Tamara wil graag vanavond met haar vriendin naar de bioscoop, maar ze heeft geen zakgeld meer. Dat is een probleem, waar ze een oplossing voor zal moeten vinden. Tamara wil iets doen waar geld bij nodig is. Als ze het geld had, was er geen probleem. Maar ze heeft het niet en ze heeft het wel nodig. Dat is haar probleem. Bij een probleem moet je bedenken hoe je het aan gaat pakken. Maar aan elke aanpak of mogelijke oplossing zijn voor- en nadelen verbonden. Tamara zou bijvoorbeeld geld kunnen vragen aan haar ouders of het geld vragen aan een vriendin. Voordeel daarvan is dat ze naar de film kan en plezier kan hebben met haar vriendin, maar nadeel is dat ze schulden maakt en die eerst moet aflossen voor ze weer geld voor iets anders heeft. Tamara zal na moeten gaan wat zwaarder weegt: de voordelen of de nadelen. Aan de hand daarvan zal ze een keuze moeten maken.

Op de volgende bladzijde staan een aantal verhaaltjes die een probleem beschrijven. Bij elk verhaaltje horen vier vragen. De bedoeling is dat je de verhaaltjes samen met een klasgenoot leest en daarna de vragen samen beantwoordt. De antwoorden schrijf je op. Verzin zo veel mogelijk oplossingen.

Situatie 1

Je wilt morgenochtend op tijd op school zijn, want je hebt een belangrijke test. Je gaat altijd met de bus, maar er dreigt een staking van het openbaar vervoer.

a.) Wat is het probleem? _____

b.) Op welke manieren zou je het kunnen oplossen? Bedenk er minstens drie

1. _____

2. _____

3. _____

c.) Welke manier is de beste?

d.) Waarom is dat de beste?

Situatie 2

Vanavond viert een goede vriend van je zijn verjaardag. Voor morgen moet je nog een spreekbeurt voorbereiden.

a.) Wat is het probleem? _____

b.) Op welke manieren zou je het kunnen oplossen? Bedenk er minstens drie

1. _____

2. _____

3. _____

c.) Welke manier is de beste?

d.) Waarom is dat de beste?

Situatie 3

Je familie is een dagje weg. Jij had geen zin om mee te gaan en past op de hond. Die kan niet alleen thuis blijven want dan jankt hij zich schor en verbouwt hij het huis. Je vriend belt dat hij voor jou nog een kaartje heeft kunnen regelen voor een popconcert. Hij wil graag dat je mee gaat.

a.) Wat is het probleem? _____

b.) Op welke manieren zou je het kunnen oplossen? Bedenk er minstens drie

1. _____

2. _____

3. _____

c.) Welke manier is de beste?

d.) Waarom is dat de beste?

Situatie 4

Je wilt vanavond graag naar het schoolfeest. Maar je bent de hele week al te laat naar bed gegaan en je bent moe. Morgenochtend moet je om 6.30 uur je krantenwijk lopen. Je weet dat er veel zieke krantenbezorgers zijn, en je wilt je baas niet zo maar afbellen.

a.) Wat is het probleem? _____

b.) Op welke manieren zou je het kunnen oplossen? Bedenk er minstens drie

1. _____

2. _____

3. _____

c.) Welke manier is de beste?

d.) Waarom is dat de beste?

WERKBLAD 8 Tegenstrijdige belangen

Het kan zo zijn dat je niet zo maar datgene wat je wilt kunt kiezen omdat er iemand anders is die iets anders wil. Wat de één wil vormt dan een hindernis voor de ander.

Omdat verschillende mensen verschillende wensen hebben en verschillende dingen belangrijk vinden, spreken we dan van tegenstrijdige belangen. Jij hebt er belang bij dat jou wat jij wil gebeurt, de ander heeft er belang bij dat wat hij of zij wil gebeurt. Dit brengt vaak problemen met zich mee.

Kijk samen met je groepje naar de onderstaande situaties en vul in.

Hoe kiezen jullie en hoe lossen jullie de volgende problemen op?

Probleem van Fatima

Fatima moet samen met haar vriendin Karin vragen maken voor een interview. De interviewvragen moeten morgen al ingeleverd worden en ze hebben er nog niets aan gedaan. Fatima wil direct na school beginnen, maar Karin wil eerst de stad in. Het volgende gesprek speelt zich af:

Fatima zegt: 'Laten we nu meteen aan het interview beginnen'

Karin zegt: 'Nee, laten we eerst lekker even de stad ingaan!'

1) Bedenk wat Fatima hierop zegt

Fatima zegt: _____

2) Leg uit waarom dat volgens jullie de beste reactie is:

3) Wat zou nog een andere goede reactie zijn?

Probleem van Sergio

Sergio wil zaterdag de hele dag naar de voetbalclub, want het eerste elftal speelt een promotiewedstrijd. Wanneer het eerste wint, is er een groot feest op de club. Maar zijn moeder wil dat hij nu eindelijk zijn kamer opruimt.

Het volgende gesprek speelt zich af.

Sergio zegt: 'Mam, mag ik zaterdag naar de voetbalclub om naar het eerste te kijken?'

Zijn moeder zegt: 'Nee, want je moet nu eindelijk je kamer eens opruimen!'

1) Bedenk wat Sergio hierop zegt

Sergio zegt: _____

2) Leg uit waarom dat volgens jullie de beste reactie is:

3) Wat zou nog een andere goede reactie zijn?

Probleem van Sabrina (David en Lily)

Dinand, Peter, en Laura hebben geen zin om hard aan het werk te gaan in een domeinuur.

Sabrina, David en Lily willen juist in dit uur zorgen dat ze hun werk afkrijgen. De twee groepjes zitten bij elkaar in de buurt. Peter, Dinand en Laura zijn erg hard aan het praten over van alles dat niet met school te maken heeft.

Het volgende gesprek speelt zich af.

Laura zegt: Sabrina, kom eens hier, we willen je wat vragen.

1) Bedenk wat Sabrina hierop zegt

Sabrina zegt: _____

1) Is dat de beste reactie?

2) Wat kunnen de anderen nog zeggen?
